

SKÖTSELPLAN FÖR

VÅLLÖ NATURRESERVAT

**MÖNSTERÅS KOMMUN,
KALMAR LÄN**

NATURVÅRDSFÖRVALTARE: LÄNSSTYRELSEN

Skötselplan för naturreservatet Vällö

Förord

Skötselplanen är ett praktiskt handlingsprogram för skötseln av naturreservatet. Planens inriktning bestäms av syftet med naturreservatet och de föreskrifter som meddelats i beslutet. Till grund för denna skötselplan ligger gällande reservatsbeslut från 1973-03-08, diarienummer 11.121-2054-72.

Planförfattare är Patrick Isendahl, Länsstyrelsen i Kalmar län.

1. Syftet med naturreservatet och reservatsföreskrifter

1.1 Syftet med naturreservatet

I reservatsbeslutet från 1973 heter det följande:

”Vällöarkipelagen är - i motsats till den norr därom belägna urbergsskärgården i Misterhult och Tjust - helt uppbyggd av lösa moränavlagringar (moränskärgård), en för svenska förhållanden tämligen unik företeelse. Skärgården är utomordentligt värdefull för det rörliga friluftslivet och ger rika tillfällen till bad och rekreation.”

”Enär det område varom i ärendet är fråga på grund av sin betydelse för kännedomen om ostkustens skärgårdsnatur och för allmänhetens friluftsliv bör särskilt skyddas och vårdas, förklarar länsstyrelsen med stöd av 7 § naturvårdslagen området som naturreservat ...”

1.2 Reservatsföreskrifter

I reservatsbeslutet från 1973 heter det följande:

”För att trygga ändamålet med naturreservatet förordar länsstyrelsen med stöd av 8 och 10 §§ naturvårdslagen samt 7 § naturvårdskungörelsen att nedan angivna skyddsföreskrifter jämte vård- och förvaltningsföreskrifter skall gälla beträffande området.

A Skyddsföreskrifter

I I fråga om rätten att förfoga över området skall gälla följande inskränkningar:

Det är förbjudet att

1. uppföra ny byggnad eller ändra befintlig byggnad för att tillgodose ett väsentligen annat ändamål än det, vartill byggnaden tidigare varit använd;
2. utan länsstyrelsens tillstånd borttaga befintlig byggnad;
3. bedriva täkt dock att husbehovstäkt må äga rum å av länsstyrelsen godkänd plats;
4. verkställa schaktning, fyllning, sprängning, dikning eller annan liknande åtgärd;
5. inrätta upplag för annat ändamål än jordbrukets, skogsbrukets eller fiskets behov;
6. utan länsstyrelsen tillstånd anlägga väg eller stig;
7. utan länsstyrelsen tillstånd framdraga luftledning;
8. utan länsstyrelsens tillstånd utföra avverkning eller röjning, såvida inte skötseln av naturreservatet enligt B här nedan påkallar sådan åtgärd;
9. utföra skogskultur annorstädes än på redan barrskogsbevuxen mark;
10. anvisa annan plats för tältning än som anges vid II 7 här nedan samt
11. upplåta plats för uppställande av husvagn eller angörande av husbåt.

Utan hinder av förbudet vid I:1 får - efter tillstånd av länsstyrelsen - sjöbod eller liknande uppföras för fiskets behov.

Utan hinder av förbudet vid I:8 får enstaka träd fällas för husbehov

II Allmänheten har att inom naturreservatet iakttaga följande:

Det är förbjudet att

1. skada eller borttaga fasta naturföremål eller ytbildningar;
2. skada eller borttaga växande träd, buskar eller växter, blomplockning härunder inbegripen;
3. jaga, döda, fånga eller skada vilda däggdjur eller fåglar eller deras ungar, tillägna sig fåglars ägg eller bon eller annorledes störa djurlivet;
4. inom vattenområden tillhörande Vällö by färdas med motordriven farkost med högre hastighet än 7 knop;

5. fiska;
6. medföra okopplad hund;
7. tälta eller uppgöra eld annorstädes än på särskilt i planen enligt B nedan anvisade platser;
8. uppställa husvagn eller angöra husbåt;
9. på störande sätt utnyttja radio, grammofon, bandspelare och dylikt;
10. framföra motordrivet fordon, cykel eller annat transportmedel annorstädes än på därför avsedda vägar eller stigar samt
11. skada eller borttaga befintliga hägnadsanordningar.

B Vård och förvaltningsföreskrifter

1. Naturvårdsreservatet skall i naturvårdshänseende vårdas och förvaltas av skogsvårdsstyrelsen* i samråd med markägarna. Därvid skall bl a föreskrifterna vid 2 och 3 nedan beaktas.
2. En dispositions- och skötselplan för reservatet skall upprättas i samråd med markägarna och länets skötselråd. Planen skall efter hörande av naturvårdsverket godkännas av länsstyrelsen. På förslag av markägarna eller länsstyrelsen skall planen kunna revideras.
3. Naturreservatet skall av skogsvårdsstyrelsen utmärkas på platsen i enlighet med Naturvårdsverkets anvisningar i ärendet.

Med stöd av 9 § naturvårdslagen förpliktar länsstyrelsen markägarna att tåla sådant intrång, som erfordras för reservatets skötsel och utnyttjande, såsom avverkning, gallring och röjning, anläggande av sanitära inrättningar, bryggor, badplatser eller liknande samt utmärkning av området.

För området meddelat särskilt förordnande om strandskydd upphör samtidigt härmed att gälla.”

*) Sedan 1994-05-24 är länsstyrelsen naturvårdsförvaltare.

2. Beskrivning av området

Vällö naturreservat är beläget ca en mil nordost om Mönsterås. Vällö-arkipelagen består av huvudön Husön som har en smal landförbindelse med Bjärkö. Östra delen av Husön är benämnd Vällöromp. Bebyggelsen är helt lokaliserad till Husön. Två stora öar, Bokö och Nortsö, ligger väster om huvudön. Norr om huvudön ligger tre större öar (även kallade Ängholmarna); Sandö, Taktö och Eneskär. Utöver dessa finns ett femtiotal mindre öar, holmar och skär.

2.1 Administrativa data

Objektnamn	Vällö
Objektnummer	0802052
Skyddsform	Naturresevat
Natura 2000 beteckning	SE0330126
Län	Kalmar
Kommun	Mönsterås
Fastigheter	Se bilaga 8
Totalareal (ha)	2 750,3
Landareal (ha)	604,7
Areal produktiv skogsmark (ha)	483,3
Naturtyper, naturvårdsregistrets indelning (KNAS):	Areal (ha)
Tallskog	259,2
Granskog	92,6
Barrsumpskog	1,9
Barrblandskog	88,3
Lövblandad barrskog	8,0
Triviallövskog	0,6
Ädellövskog	30,6
Lövsumpskog	2,1
Våtmark	7,5
Betesmark	44,9
Substratmark	7,7
Övrig öppen mark	47,7
Exploaterad mark	0,7
Sjöar och vattendrag	9,3
Hav	2 138,6
Naturtyper, art- och habitatdirektivets indelning:	Areal (ha)
Sublittoral sandbankar 1110	Ej känd
*Laguner 1150	Ej känd
Stora grunda vikar och sund 1160	Ej känd
Rev 1170	Ej känd
Årull vegetation på driftvallar 1210	0,1
Perenn vegetation på sten och grusvallar 1220	7,7
Skär och små öar i Östersjön 1620	Ej känd
*Havsstrandängar av Östersjötyp 1630	8,0
Sandstränder med perenn vegetation i Östersjön 1640	1,7
Smala vikar i Östersjön 1650	Ej känd
*Ris- och gräshedar nedanför trädgränsen 4030	1,8

*Artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen 6270	0,3
Öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn 7140	1,5
Västlig taiga 9010	35,4
Trädklädd betesmark 9070	10,8
*= bevarandet av naturtypen har hög prioritet inom EU Observera att ovan angivna arealer kan revideras efter framtida inventeringar. För naturtyper där "Ej känd" anges har inventering inte utförts alternativt saknas tillämpbara definitioner.	
Vegetationstyper enligt Nordiska Minis- terrådets indelning (ViN):	Areal (ha)
Tallskog av lav-typ 2111	5,0
Tallskog av ljung-kråkbärsris-typ 2112	77,5
Sumptallskog av ris-typ 2113	1,9
Tallskog av lingonris-typ 2114	1,6
Tallskog av gräs-typ 2114c (ej som typ i ViN)	175,1
Granskog av blåbärsris-typ 2121	176,6
Planterad barrskog 2131	4,3
Aspskog 2218	0,6
Ekskog av örtfattig typ 2231	7,4
Ekskog av örtrik typ 2232	23,2
Klibbalstrandskog 2242	2,1
Sumpsnårskog av vide-ört-typ 2251	1,8
Blandskog av ört-typ 2313	8,0
Skog i igenväxningssuccession 2321	10,4
Skogsmossevegetation 311	1,5
Strandbergs- och klapperstensvegetation 411	7,7
Driftvegetation 421	3,7
Övre landstrandsvegetation 422	65,5
Nedre landstrandsvegetation 424	4,2
Hav 4500 (ej som typ i ViN)	2 138,6
Torr gräshedsvegetation 521	1,9
Frisk gräshedsvegetation 522	1,2
Frisk gräsmarksvegetation 542	16,3
Fuktig högvuxen gräsmarksvegetation 543	0,6
Våt gräsmarksvegetation 545	4,2
Sjö 6000 (ej som typ i ViN)	9,3

Prioriterade bevarandevärden:	
Naturtyper	Skär och små öar i Östersjön Sublittorala sandbankar Stora grunda vikar och sund Smala vikar i Östersjön, laguner samt rev Perenn vegetation på sten och grusvallar, havsstrandängar av Östersjötyp, sandstränder med perenn vegetation i Östersjön samt annuell vegetation på driftvallar. Trädklädd betesmark, ris- och gräshedar nedanför trädgränsen samt artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen Västlig taiga samt öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn
Strukturer och funktioner	Moränskärgård, klapperstensfält, strandhak, grova träd, gamla träd, blommande träd och buskar, hålträd, boträd, död ved, stående döda och döende träd, lågor, brynmiljöer, gläntor, betad skog, väl avbetad gräsmark, örtrikt fältskikt, stenmurar och stenrösen.
Arter	Paddfot, idegran, lind, buskstjärnblomma, knärot, myskmadra, tandrot, blåsklöver, dvärgarun, gulkämpar, knägräs, kustarun, ormtunga, salttåg, strandkrypa, allmän bastardsvärmare, klubbspröta bastardsvärmare, göktyta, höksångare, nattskärre, mindre flugsnappare, mindre hackspett, roskarl, skedand, skogsduva, skräntärna, silvertärna, spillkråka, svärta, törnskata och årtä.
Friluftsliv	Större sammanhängande område med höga upplevelsevärden

2.3 Områdets bevarandevärden

2.3.1 Kulturhistoriska bevarandevärden samt historisk och nuvarande mark- och vattenanvändning

Huvudön är bebodd sedan mycket lång tid tillbaka. Tomtningarna, båtlänningarna och gravarna, i form av rösen och stensättningar, visar på ett vikingatida/medeltida etablerande i Vällöarkipelagen. Dessa lämningar finns främst på Taktö, Eneskär och Sandö. Redan på 1300-talet nämns skärbönder på Vällö i skriftliga dokument. Detta skriftliga omnämnande finns i redogörelsen för kung Valdemars segelled, och i Israel Bigerssons jordebok från 1351 omnämns ön som "Waldo". 1495 upptas tre gårdar i Sten Stures jordabok, och i Gustav Vasas jordeböcker 1526-1541 upptas lika många. Varje gård hade en åker på 2,5 spannländ, äng till två lass hö, ollonskog, fåmark, gott fiske samt sju ålgårdar och hommestånd. Intressant är att ollonbärande ekskog fanns redan under denna tid, vilket tyder på att dagens ekskogar har lång kontinuitet. På Bokö och Estenäs finns begravningsplatser med tillhörande bogårdsmur. På Bokö har begravningsplatsen daterats från tidigt 1400-tal fram till sent 1600-tal. I båda fallen kan de kopplas till fiskeaktiviteter. 1705 delades de tre Vällöhemmanen så att det blev sex hemman, och år 1712 upptaget i jordeboken som krono- och lotshemman. Marken är vid denna tid samfällad. 1841 tillkallas lantmätare för att skifta skogs- och ängsmark för lotshemmanen. 1875 laga skiftas även åkermarken. Den struktur som uppstod vid laga skiftet har bibehållits därefter. Vid denna tid är även åkermarken fördelat per gård som störst, ca 2-3 ha.

Vällö är starkt knuten till lotssituationen. Första gången säkra uppgifter om denna verksamhet nämns är i slutet av 1500-talet. År 1644 beskrivs Vällö i den äldsta kända svenska seglingsbeskrivningen som "en skogsö och lotsplats, inlopp till skären och försedd med god hamn.". Lotshemmanen grundades 1705, och var ett av de mest betydande lotsplatserna i Kalmar sund. Jämsides med jordbruk och kreatursskötsel till husbehov bedrevs fiske som binäring. På 1840-talet fick de sex lotsarna köpa var sin del. Dessa delar har senare delats till tolv. Samtidigt med laga skiftet 1886-87 stakades ny lotsplats ut på Vällöromp. Lotsen hade i samband med detta blivit en av kronan avlönad tjänsteman. Vällö blev därmed befriat från lotsningsskyldigheten. 1930 lades lotsningsverksamheten på Vällöromp ned.

Fisket har varit viktigt på Vällö sedan människans etablerande på öarna under järnåldern. Tomtningarna på Taktö visar på detta och en tomtning är daterad till sen vikingatid, tidig medeltid. Tomtningarna är stengrunder för strandnära bosättning. Dessa vittnar om ett säsongsvis utskärsfiske som bedrevs långt fram i tiden. På Taktö finns även två båtlänningar, en mer primitiv form av landningsplats för båtar. Under medeltid och Vasatid ansågs utskärsfisket som regale, d v s en rättighet förbehållen kronan. Skatt togs ut av de borgare och bönder som utnyttjade detta i form av delar av fångsten. Detta så kallade hamnfiske under Vasatiden utnyttjades av folk från stora delar av Östersjöområdet, småländska fastlandet och inte minst Vällöborna. Av yttersta vikt för fisket var fångsten av ål. Ålfisket har varit en dominerande del ända fram till första världskriget. Ålfisket tog ny fart

under 1960-talet och är än idag en viktig del av ekonomin för dem som fortfarande arbetar med fiske på Vällö. Vällö har än idag en bofast befolkning med fiske som huvudnäring. Ålen fiskas idag med bottengarn. Hamnen Båtenäs på Vällö är mycket idyllisk med sjöbodar och redskapsställningar. Här hängs de stora ålbottengarnen på tork efter fiskesäsongen. Intressant är fördelningen av fiskevatten som är en gammal kvarleva. Fiskevattnet delas in i lotter i förhållande till mantal och hemmanslott och byts sedan "årvänt", d v s varje år.

Tillsammans med fisket har boskapsskötseln utgjort basen i ekonomin, och har så gjort ända in på 1950-talet. Flera av öarna hade öppna marker som gav både bete och slåtter. Under sommaren vistades djuren på strandängarna och i skogen. När höet var bärgat fick djuren även beta på ängsmarkerna. Ängsmark fanns bl a på Eneskär, Masteskär och Sandö. Bete har återupptagits på huvudöns västra del i form av extensiv betesdrift med nötdjur. Fram till 90-talet slogs en del åkermarker för vinterfoder. Stora delar av åkerarealen har numera mer eller mindre vuxit igen. På vissa ställen har marken också starkt försumpats eftersom dräneringsdikena inte underhållits. Öarna Sandö och Taktö betas av införda dovhjortar och mufflonfår.

I anslutning till byn på huvudön Vällö ligger åkermarken, som hade sin största utbredning under 1900-talets början, och den så kallade Hemängen, som förutom åker även innehöll mycket ängs- och även betesmark. Från 1886 års laga skifte fram till 1940-talets ekonomiska karta är denna utbredning av jordbruksmarken konstant. Åkerbruk i egentlig mening upphörde på 1950-talet. Flertalet åkrar låg nordost om byn. Mindre åkerlappar fanns dessutom insprängda här och var i skogsmarken.

Skogsbruket på öarna har flerhundraåriga traditioner. Avverkningarna bedrevs i form av ett väl avvägt blädningsbruk där endast små luckor öppnades. Veden såldes bl a till det skogsfattiga Öland. Skogsbruket bedrivs än i dag i relativt stor utsträckning i form av luckhuggning.

Bebyggelsen är numera mycket uppblandad med äldre timrade hus och rena tegelbyggnader. På Vällö har tidigare funnits en handelsbod och på ön finns en av landets minsta brandkårsstationer; ett litet oansenligt skjul. På Vällös norra del ligger det större fiskeläget Båtnäs väl skyddat i Båtnäsevikens inre del.

2.3.2 Biologiska bevarandevärden

Öarna i reservatet är i hög grad skogbevuxna, huvudsakligen med tämligen likåldrig tallskog. Moränen i området är starkt svallad och därför näringsfattig. Detta ger utslag i den karga skogsvegetationen, som är av fattig karaktär utom där påverkan genom odling skett.

Bjärkö och nordvästra delen av Husön är huvudsakligen bevuxna med olika typer av näringsfattig tallskog oftast dominerade av blåbärsris i fältskiktet. På Bjärkö's sydostligaste del finns särskilt värdefull tallskog med senvuxen och knotig tall och en hel del död ved. Flera havsstrandängar och klapperstensstränder av varierande

bredd förekommer. I anslutning till byn finns huvuddelen av den före detta åkermarken. Åkrarna är på grund av uteblivet dikesunderhåll ofta försumpade med bladvass i de våtaste partierna. Där träd- och buskskikt förekommer består det av tall, björk, asp, al, gran, sälg och vildapel av varierande slutenhet, ålder och sammansättning. Den större före detta åker, som är belägen mellan byn och den lilla insjön Djupemar, är i mitten bevuxen med vass och sälg. Nordväst om byn, kring ett försumpat område med vass och sälg, finns en ekskog med inslag av tall, asp, björk, sälg, klibbal, rönn, oxel, vildapel och gran. Skogen är ställvis relativt gles. Fältskiktet domineras av gräs och ängskovall. Östra delen av Husön, fram till Vällöromp, är också till större delen bevuxet med näringsfattig tallskog med blåbär i fältskiktet. Kruståteldominerade avsnitt förekommer också ganska rikligt. Längs den sydöstra stranden finns en värdefull strandskog med senvuxna och knotiga tallar. En del små före detta åkermarker förekommer spritt. Vid den lilla insjön Djupemars södra strand finns också ett klibbalbestånd. Utmed Husöns stränder förekommer välhävdade havssträndängar och klapperstensstränder av varierande bredd. Husön betas tillsammans med Bjärkö extensivt av nötdjur.

Vällöromp är bevuxen med näringsfattig tallskog som oftast domineras av kruståtel. Skogen är ställvis mycket gammal med på många ställen gles, högstammig tall. De mest värdefulla skogsavsnitten, med senvuxna knotiga tallar, finns utmed de södra och östra stränderna. Ett litet aspbestånd förekommer i den östra delen. I söder finns ett stort, på flera ställen helt vegetationslöst, klapperstensfält. Området omges av olika typer av klapperstensstränder och i söder finns en relativt bred sandstrand.

De större öarna Norstö och Bokö utgörs huvudsakligen av tallskog med blåbär i fältskiktet. Norstö innehåller även en hel del tallskog med ljung. Strandnära är kruståtel vanligt i fältskiktet på både Norstö och Bokö. Särskilt värdefulla skogsavsnitt på Norstö är en strandskog i norr med gott om gammal klibbal och död ved, ett litet delvis sumpigt parti med ek- och granlåg, liksom en våtmark omgiven av äldre tallsumpskog. Särskilt värdefulla avsnitt på Bokö är en strandskog i sydväst med gammal tall, död ved och yngre ek, tallskog i nordväst med gammal tall, granlåg och inslag av vidkronig ek samt ett avsnitt utmed östra stranden med äldre tall, lågor och torrträd. Öarnas stränder är smala och steniga.

Sandö, Taktö och Eneskär kallas även för Ängsholmarna. Sandö utgörs huvudsakligen av ekskog med inslag av tall. Över hela ön förekommer klen senvuxen ek, medan de äldsta och knotigaste träden finns längs stranden. Öns nordvästra del domineras av tallskog med ljung, medan klen lind finns ganska rikligt i nordost. På Taktö, liksom i mindre omfattning på Sandö, förekommer dovhjort och mufflon och ön har tydlig betesprägel. Ek dominerar i väster och tall i öster. Ekarna i de västra och strandnära delarna är mycket senvuxna och ofta ihåliga. På öns östra sida finns gott om björk- och tallågor. Skogsmarken på norra delen av Eneskär och Tjutaskär innehåller rikligt med spärrgrenig ek, varav vissa troligen är över 200 år gamla, och yngre tall. Den södra delen av ön täcks av relativt ung tall och björk med en hel del en i kanterna.

Reservatets övriga vattenområde utgörs av en moränskärgård med ett femtiotal mindre öar, holmar och skär. Flera av de mindre holmarna har betydelse som häckningsplatser för andfåglar, vadare och måsfåglar.

2.3.3 Geovetenskapliga bevarandevärden

Berggrunden i området utgörs av kambrisk sandsten som överlagras av morän med hög halt av sandsten. På Sandön tränger mindre förekomster av kvartsit upp genom det relativt tunna sandstenslagret. Vällöarkipelagen är helt uppbyggd av svallad lokalmorän av kambrisk sandsten, som avlagrats under den senaste istidens tillbakadragande. Skärgården norr om reservatet är uppbyggd av kambrisk sandsten, med en ålder av ca 560 miljoner år. Ytterligare norröver vidtar urbergsskärgården med en ålder av 1 700-1 800 miljoner år. I jämförelse är moränskärgården med sin ålder av 10 000-11 000 år alltså en mycket ung förekomst. Ren moränskärgård är sällsynt i landet. Endast i norr, Haparanda skärgård, och i södra delen av Kalmar län påträffas denna unga, av senaste inlandsisen uppbyggda skärgård. Vällöskärgården är den största och mest framträdande typen av denna skärgård.

Taktö, Eneskär, norra delen av Sandö samt större delen av Vällöromp har i länsstyrelsens grusinventering givits klass 1 (synnerligen skyddsvärd) medan västra delen av Husön givits klass 2 (mycket skyddsvärd).

Några dramatiska landformer har inte bildats, dock finns flera, relativt sett, markerade låga moränryggar och på Vällöromps mellersta del påträffas ett flera meter högt strandhak med ett stort, oftast helt kalt, klapperstensfält av rundade stenar. Flera så kallade ändmoräner, stensamlingar som avsattes då isen stötvis smälte av, finns på öarna.

Rena sandstränder finns på såväl Vällöromps sydspets som på Sandö. I övrigt utgörs stränderna av olika typer av stenstränder, mer eller mindre påverkade av vågorna.

2.3.4 Bevarandevärden för friluftslivet

Vällö naturreservat är ett välbesökt utflyktsmål, främst under sommaren. På Sandö och Vällöromps sydsida ut på udden finns sandstränder lämpliga för bad. Stigar finns på Husön och en mindre körväg leder ut till sydspetsen på Vällöromp.

3. Generella riktlinjer och råd

Enligt reservatsföreskrifterna krävs länsstyrelsens tillstånd för att utföra avverkningar eller röjningar inom naturreservatet. Avverkningar och röjningar för naturreservatets skötsel enligt skötselplanen är inte tillståndspliktiga, men samråd ska dock ske med länsstyrelsen. För områden som undantagits från skogsbruksåtgärder i skötselplanen, tas förhandling om ersättning upp när/om avverkningsanmälan inkommer till länsstyrelsen. Beträffande skötselområde 2 kan initiativ till förhandling om ersättning tas av länsstyrelsen.

Gagnvirke tillfaller markägaren.

Alla åtgärder inom naturreservatet, t ex avverkning och uttransport av virke, ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att störningar av fågellivet eller skador på värdefull vegetation, mark och fornlämningar inte uppkommer. För att minimera störningar av fågellivet undviks åtgärder under tiden mars till och med augusti. Detta är särskilt viktigt i anslutning till värdefullare fågelmiljöer.

Vid skogsbruks- och skötselåtgärder ska värdefulla element för faunan och floran, som gamla träd, grova träd, knotiga träd, hålträd, boträd, stående döda och döende träd eller vindfällen äldre än två år, sparas.

Träd som hotar skada forn- och kulturlämningar tas bort i det fall de inte är värdefulla för faunan och floran. Forn- och kulturlämningarna hålls fria från sly och buskar så att de är synliga. Eftersom fasta fornlämningar skyddas av 2 kap Kulturminneslagen är det förbjudet att ta bort, gräva ut, täcka över eller på annat sätt ändra eller skada dem. Därför måste extra försiktighet iakttas vid arbeten i och omkring fornlämningar. När maskiner används är det viktigt att köra när det är torrt eller fruset och att inte köra på eller i anslutning till fornlämningen. Buskar och träd med rötterna i eller intill en fornlämning ska aldrig dras upp. Stubbar görs så låga som möjligt. Ris och annat avfall transporteras ut ur fornlämningsområdet för eldning. Eldning inom fornlämningsområdet kan dock ske på plåtar eller dylikt. Samråd ska ske med länsstyrelsen.

Eventuell flisning eller bränning av röjnings- och avverkningsavfall från ek och asp ska ske innan den 1 april. I betesmarker kvarlämnas mindre högar med röjningsavfall samt uppkvistade toppar och grova grenar från avverkning av lövträd framförallt på betesimpediment och då gärna i solvarmt läge.

Rensning av diken får ske efter samråd med länsstyrelsen.

Skötselplanen utgör inget hinder för fortsatt skötsel av fyrar och sjösäkerhetsanordningar i Sjöfartsverkets regi.

4. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

4.1 Skötselområde 1: Tidigare åkermarker på Husön (17,9 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av tre delområden; 1a (15,3 ha), 1b (1,9 ha) och 1c (0,7 ha).

De gamla åkermarkerna är på grund av uteblivet dikesunderhåll ibland försumpade med bladvass i de våtaste partierna. Fältskiktet utgörs huvudsakligen av gräsvegetation med visst inslag av hävdgynnade arter som backnejlika, gullviva, gökärt, prästkrage och ärenpris. Där träd- och buskskikt förekommer består det av tall, björk, asp, al, gran, sälg och vildapel av varierande slutenhet, ålder och sammansättning. Den större åker som är belägen mellan byn och den lilla insjön Djupemar, är i mitten bevuxen med sälg och vass.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av huvudsakligen öppen hävdad mark med inslag av träd- och buskbevuxna våtare partier och åkerholmar.
- Naturtypen ris- och gräshedar nedanför trädgränsen ska uppta minst 0,7 ha.
- Hävdgynnade kärlväxter, som backnejlika, femfingerört, gullviva, gökärt, knippfryle, prästkrage och ärenpris, ska öka i utbredning och antal.
- Arter som är missgynnade av hävd, som exempelvis bladvass och kruståtel, ska minska i utbredning.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Naturvårdsinriktad betesdrift, huvudsakligen för att hålla skötselområdet öppet och ge visuell karaktär av äldre odlingslandskap. Detaljer i betets utformning läggs fast i beslut om miljöstöd eller i skötselavtal. Om inte tillräckligt betestryck kan uppnås, hävdas lämpliga delar genom slåtter med uppsamling alternativt betesputsas. Skötselplanen utgör inget hinder för att lämpliga delar brukas som åker efter samråd med naturvårdsförvaltaren.

Avverkning eller bortröjning av all tall och gran, gallring bland lövträd samt bortröjning av allt sly så att visuell karaktär av ett gammalt odlingslandskap erhålls. I blötare partier och på åkerholmar lämnas större andel lövträd och buskar kvar. Blommande buskar sparas, framförallt i brynmiljöer.

Nystängsling krävs av vissa delar.

Eventuellt rensning av vissa diken för att underlätta hävden.

I det fall att tillgången till betesdjur på sikt blir tillräcklig, kan det övervägas att restaurera det vass- och sälgdominerade mittpartiet av den större åker som är belägen mellan byn och den lilla insjön Djupemar genom röjning, vasslätter och ett hårt betestryck. En lämplig andel sälgbuskage sparas dock i anslutning till våtare miljöer. Härvid krävs även omfattande restaurering av diken.

Vid behov underhållsröjning av uppväxande sly som ratats av betesdjuren.

4.2 Skötselområde 2: Ekområde på Husön (13,9 ha)

Beskrivning:

Västra delen av skötselområdet utgörs av ung till medelålders ekskog med äldre ekar på torrare partier. Längre norrut blir ekskogen äldre och glesare. Även tall, asp, björk, sälg, klibbal, rönn samt gran förekommer. Norra delen av skötselområdet utgörs i väst av ekskog med stort inslag av framförallt yngre gran, tall och björk. Längre österut är ekskogen glesare och ganska grov med inslag av björk, al, vildapel, rönn och yngre oxel. Östra delen av skötselområdet utgörs av ek- och talldominerad skog på torrare och på sina ställen mycket block- och stenrik mark. Trädsiktet innehåller även gran, al, björk, asp, sälg och vildapel. Eken är olikåldrig och skogen är ibland relativt gles. Tallen är på sina ställen beståndsbildande, grov och högstammig. Fältsiktet består av gräs och örter med bland annat ängskovall. Den centrala delen av skötselområdet utgörs av ett försumpat område dominerat av sälg, vass och våtmarksvegetation. I skötselområdet ingår även en del mindre ytor som tidigare var åker.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av en mosaikartad betad gles ekskog med inslag av välhävdad ekhagmark med krontäckning av ca 35 % samt av tätare partier. Skötselområdet ska innehålla rikligt med äldre träd, knotiga träd, hålträd och död ved.
- Naturtypen trädklädd betesmark ska på sikt uppta minst 10,0 ha.
- Arter knutna till områdets värdefulla biotoper ska leva kvar eller öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är mindre hackspett, göktyta och hävdgynnade kärlväxter som gullviva, gökärt, knippfryle, vårbrodd samt ärenpris.
- Arter som är missgynnade av hävd och ljusöppna förhållanden, som exempelvis hundäxing och kruståtel, ska minska i utbredning.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Naturvårdsinriktad betesdrift. Detaljer i betets utformning läggs fast i beslut om miljöstöd eller i skötselavtal. Gödsling och tillskottsutfodring får inte ske inom skötselområdet.

Mosaikartad karaktär skapas genom att lämpliga delar av skötselområdet restaureras till ekhagmark med en krontäckning av ca 35 %, medan högre krontäckning bibehålls i andra delar. Restaureringen sker lämpligen i etapper med successiv utglesning av kronskiktet i en takt och omfattning som avgörs av betesdjurens förmåga att hålla efter sly och ohävsarter. Grov ek samt ekar med förutsättningar att utvecklas till grova och/eller vidkroniga hagmarksträd, andra gamla, grova eller knotiga träd (även tallar), vildapel, rönn och oxel, ska särskilt gynnas.

Alla barrträd förutom lämpliga grova tallar avverkas. Träd som tränger eller beskuggar grov ek och ek med förutsättningar att utvecklas till grova och/eller vidkroniga hagmarksträd tas bort (ur naturvårdssynpunkt värdefulla träd och buskar sparas dock).

I delar som ska restaureras till ekhagmark gallras huvudparten av de unga lövträden bort medan sly och buskskikt röjs bort. Större ekar sparas generellt, men där dessa står för slutet för att utvecklas till hagmarksekar, kan vissa gallras bort. Ett lämpligt antal yngre ekar, vildaplar, rönnar och oxlar sparas som rekrytering till kommande trädgenerationer, medan nypon och andra blommande buskar sparas i lämplig omfattning (gärna i stenigare partier).

Asp ringbarkas lämpligen minst två somrar innan avverkningen för att förhindra uppkomst av rot- och stubbskott. Ett annat alternativ är att kapa asparna på ca 1-1,5 meters höjd. Högstubbarna får sedan stå tills de är döda varefter de huggs bort.

Naturligt uppkommen död ved, som stående och liggande döda träd, lämnas kvar i skötselområdet i lämplig omfattning. En viss andel av gren- och klenstamveden från röjningar och avverkningar av lövträd kvarlämnas i högar på betesimpediment med varierande grad av solbestrålning. Även en viss andel grövre virke kvarlämnas. Bedömningen av hur mycket stamdelar och hur många högar som skall lämnas i området görs i avvägning mot hindrande verkan vid den löpande skötseln (framkomlighet för betesdjuren etc.) och grässvålens utveckling. Det röjnings- och avverkningsavfall från ek och asp som inte lämnas kvar i skötselområdet flisas eller bränns senast under mars så att inte avfallet blir fällor för insekthonor som lägger ägg på kvistar och stammar.

På ett lämpligt antal medelålders ekar kapas grova grenar några decimeter från stammen, gärna på syd- eller västsidan, för att påskynda utveckling mot hålträd med mulm.

Nystängsling krävs av vissa delar.

I det fall att tillgången till betesdjur på sikt blir tillräcklig kan det övervägas att restaurera den centrala delen av skötselområdet som utgörs av ett försumpat område med sälg och vass. Förutom röjning och slåtter med ett påföljande hårt betestryck krävs även omfattande restaurering av diken. En mindre andel sälgbuskage sparas dock.

Vid behov underhållsröjning av uppväxande sly som ratats av betesdjuren. Särskilt grövre ekstammar ska hållas fria från beskuggande sly.

Avverkningar detaljplaneras och går igenom i fält under medverkan av länsstyrelsen.

4.3 Skötselområde 3: Västra delen av Husön med Bjärkö (210,3 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet utgörs av sex delområden; 3a (24,4 ha), 3b (4,3 ha), 3c (170,6 ha), 3d (3,8 ha), 3e (3,2 ha) samt 3f (4,0 ha).

Nordvästra delen av skötselområdet utgörs huvudsakligen av näringsfattig tallskog. Fältskiktet domineras framförallt av blåbärsris. På Bjärkö finns också avsnitt som domineras av lavar/mossor medan partier närmast strandzonen domineras av kruståtel. Här och var förekommer mindre avsnitt med lingontallskog. I skötselområde 3a ingår även den mindre tallskogsb eklädda ön Stora Sandreholm. På Bjärkö's sydostligaste del finns särskilt värdefull tallskog med senvuxen och knotig tall och en hel del död ved (delområde 3b). Havsstrandängar och klapperstensstränder av varierande bredd förekommer. Ett vackert strandängsavsnitt på sandigt underlag finns längs Husön's norra strand.

Sydöstra delen av skötselområdet utgörs också till större delen av näringsfattig tallskog och fältskiktet domineras även här huvudsakligen av blåbärsris. Kruståtel dominerade avsnitt finns ganska rikligt närmast innanför klapperstensstränderna samt i ett stråk söder om byvägen. Små avsnitt dominerade av lavar/mossor förekommer också. Längs den sydöstra stranden finns en särskilt värdefull strandskog med senvuxna och knotiga tallar och arter som idegran och ädelkronlav (delområde 3d). I skötselområdet finns en insjö, Djupemar, på ca 6,5 hektar. En del små före detta åkermarker förekommer spritt inom skötselområdet. Utmed Husön's stränder finns välhävda havsstrandängar samt klapperstensstränder av varierande bredd. I skötselområdet ingår även två mindre tallskogsb eklädda och obetade öar; Stora Anneholm och Pinneholm

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska huvudsakligen utgöras av betespräglad tallskog med inslag av bryn, gläntor och andra betespräglade miljöer. Skötselområdet ska även innehålla välhävda havsstrandängar och öppna klapperstensstränder. Delområdena 3b och 3d undantas från skogsbruksåtgärder och ska innehålla

rikligt med knotiga, grova och gamla träd samt rikligt med död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd.

- Naturtyperna havsstrandängar av Östersjötyp, trädklädd betesmark, ris- och gräshedar nedanför trädgränsen, artrika silikatgräsmarker nedanför trädgränsen samt laguner ska uppta minst 7,6 ha, 6,9 ha, 1,1 ha, 0,3 ha respektive 0,6 ha.
- Arter knutna till områdets värdefulla biotoper ska leva kvar eller öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är blåmossa, tallticka, ädelkronlav, knärot, allmän bastardsvärmare, klubbsprötad bastardsvärmare, spillkråka och hävdgynnade kärlväxter som blåsklöver, bockrot, gulkämpar, knägräs, kustarun, ormtunga, stagg, tjärblomster samt ängsvädd.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på ett sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Delområden 3a-d (203,1 ha) - Extensiv betesdrift för att gynna varierad skiktning och slutenhet med inslag av välhävdade havsstrandängar, bryn, gläntor och andra betespräglade öppna och halvöppna miljöer. Detaljer i betets utformning läggs fast i skötselavtal med naturvårdsförvaltaren och/eller beslut om miljöstöd.

Nystängsling krävs av vissa delar.

Delområden 3a, 3c, 3e och 3f (totalt 202,2 ha) - Inom delområdet kan ett naturvårdsanpassat skogsbruk bedrivas, företrädesvis i form av plockhuggning/blådningsbruk. Skogsbruksåtgärder inriktas mot luckhuggningar för att skapa öppna betespräglade gläntor. Vid avverkningar bör även olikåldrighet i skogsbeståndet eftersträvas. Vid behov underhållsröjning av öppnare delar.

Delområden 3b och 3d (totalt 8,1 ha) - Särskilt värdefulla delområden som undantas från skogsbruksåtgärder.

4.4 Skötselområde 4: Vällöromp (124,2 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet är uppdelat i fem delområden; 4a (83,7 ha), 4b (3,8 ha), 4c (7,7 ha), 4d (18,3 ha) samt 4e (10,7 ha).

Vällöromp är bevuxen med näringsfattig tallskog. I de västra och södra delarna utgörs fältskiktet framförallt av kruståtel, medan det österut intas av såväl blåbär, lingon, lavar/mossor som enbart lavar. Skogen är ställvis mycket gammal med gles, högstammig tall. De mest värdefulla skogsavsnitten med senvuxna knotiga tallar finns utmed de södra och östra stränderna (delområdena 4b-e). Här förekommer bl a tallticka, blåmossa och jaguarfläck. Ett litet aspbestånd finns i

den östra delen. I söder finns ett stort, på flera ställen helt vegetationslöst, klapperstensfält och ett mycket markerat hak som troligen är en gammal strandvall. Området omges av olika typer av klapperstensstränder och i söder finns en relativt bred sandstrand, som utnyttjas för bad.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska huvudsakligen utgöras av talldominerad skogsmark som brukas genom naturvårdsanpassat skogsbruk. Skötselområdet ska även innehålla ett öppet klapperstensfält samt en öppen sandstrand.
Delområdena 4b-e undantas från skogsbruksåtgärder och ska innehålla rikligt med knotiga, grova och gamla träd. Död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd ska på sikt förekomma i sådan omfattning att relationen död /levande ved är minst 1/5.
- Naturtyperna västlig taiga, sandstränder med perenn vegetation i Östersjön, perenn vegetation på sten och grusvallar samt laguner ska uppta minst 16,3 ha, 1,7 ha, 1,5 ha respektive 0,4 ha.
- Arter knutna till områdets värdefulla biotoper ska leva kvar eller öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är blåmossa, talticka, strandkvickrot, idegran, skogsduva och spillkråka.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på ett sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Delområde 4a (83,7 ha) - Inom delområdet kan ett naturvårdsanpassat skogsbruk bedrivas, företrädesvis i form av plockhuggning/blädningsbruk. Inom östra delen av delområdet ska särskild naturvårdshänsyn tas vid skogsbruksåtgärder, bl a genom att de äldsta och grövsta träden sparas.

Delområden 4b-e (totalt 40,5 ha) - Särskilt värdefulla delområden som undantas från skogsbruk och lämnas för fri utveckling med intern beståndsdynamik. Inom delområde 4c kan dock luckighet och mosaikstruktur gynnas genom ett visst virkesuttag.

Sandstranden inom delområde 4d hålls fri från uppkommande högvuxen vegetation.

4.5 Skötselområde 5: Bokö och Norstö (158,8 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet är uppdelat i sju delområden; 5a (83,6 ha), 5b (57,8 ha), 5c (3,6 ha), 5d (0,6 ha), 5e (6,3 ha), 5f (3,6 ha) och 5g (3,3 ha).

De större öarna Norstö (huvudsakligen 5a) och Bokö (huvudsakligen 5b) utgörs framförallt av tallskog med blåbär i fältskiktet. I 5a ingår också den mindre ön Stora Sandreholm som domineras av tall och kruståtel. Norstö innehåller även en hel del tallskog med ljung, medan kruståtel är vanlig strandnära på både Norstö och Bokö. Några mindre tallmossar av skvattramtyp finns på bägge öarna. Särskilt värdefulla skogsavsnitt på Norstö är en strandskog i norr med äldre klibbal och gott om död ved med en angränsande våtmark omgiven av sumpskog med äldre tall (delområde 5c) samt ett litet delvis sumpigt parti med rikligt med ek- och granlågor (delområde 5d). Särskilt värdefulla avsnitt på Bokö är en tallskog på nordvästspetsen med gammeltall, granlågor och inslag av vidkronig ek (delområde 5e), en strandskog på sydvästspetsen med gammeltall, död ved och yngre ek (delområde 5f) samt ett avsnitt utmed östra stranden med äldre tall, lågor och torrträd (delområde 5g). På öarna kan intressanta arter som kornknutmossa, långfliksmossa, tallticka, gammelgranslav och idegran påträffas. Öarnas stränder är smala och steniga.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska huvudsakligen utgöras av talldominerad skogsmark som brukas genom naturvårdsanpassat skogsbruk. Skötselområdet ska även innehålla mindre våtmarker och öppna stränder.
Delområdena 5c-g undantas från skogsbruksåtgärder och ska innehålla rikligt med knotiga, grova och gamla träd. Död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd ska på sikt förekomma i sådan omfattning att relationen död /levande ved är minst 1/5.
- Naturtyperna västlig taiga samt öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn ska uppta minst 15,7 ha respektive 1,5 ha.
- Arter knutna till områdets värdefulla biotoper ska leva kvar eller öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är tallticka, gammelgranslav, idegran och spillkråka.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på ett sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Delområden 5a och 5b (totalt 141,4 ha) - Inom delområdena kan ett naturvårdsanpassat skogsbruk bedrivas, företrädesvis i form av plockhuggning/blådningsbruk.

Delområden 5c-g (totalt 17,4 ha) - Särskilt värdefulla delområden som undantas från skogsbruksåtgärder och lämnas för fri utveckling med intern beståndsdynamik. Inom delområde 5e finns dock ett halvdussin vidkroniga och tämligen gamla ekar spridda över området. Dessa frihuggs så att de kan uppnå högre ålder.

4.6 Skötselområde 6: Sandö, Taktö och Eneskär (71,4 ha)

Beskrivning:

Skötselområdet är uppdelat i tre delområden; 6a (25,0 ha), 6b (17,2 ha) och 6c (29,2 ha).

Öarna kallas även för Ängsholmarna och utgjordes förr av ängs- och betesmarker.

Delområde 6a, Sandö, betas av dovhjortar och utgörs huvudsakligen av ekskog med inslag av tall. Över hela ön finns klen senvuxen ek, medan de äldsta och knotigaste träden finns längs stranden. Öns nordvästra del domineras av tallskog med ljung, medan klen lind förekommer ganska rikligt i nordost. Skogen hyser bl a oxtungssvamp, talticka och krusig ulota.

På Taktö, delområde 6b, finns både dovhjort och mufflonfår och ön uppvisar tydlig betesprägel. Ek dominerar de västra delarna medan tall dominerar främst i öster. Ekarna i de västra och strandnära delarna är mycket senvuxna och knotiga och är ofta ihåliga. På öns östra sida finns gott om lågor av främst björk och tall. På Taktö förekommer bl a grå skärelav, talticka och idegran.

Skogsmarken på norra delen av Eneskär och Tjutaskär, delområde 6c, innehåller rikligt med spärrgrenig ek, varav vissa troligen är över 200 år gamla, medan tallen är yngre med få naturvärden. I kanterna finns fina bryn med mycket blommande buskar. Den södra delen av ön täcks av en relativt ung skog med framför allt tall och björk med en hel del en i kanterna. Död ved förekommer dock ganska rikligt.

Bevarandemål:

- Skötselområdets trädbeklädda delar ska på sikt utvecklas till ek- och/eller talldominerad naturskog med rikligt med knotiga, grova och gamla träd. Död ved i form av lågor, högstubbar och torrträd ska på sikt förekomma i sådan omfattning att relationen död /levande ved är minst 1/5.
Delområdena 6a och 6b, Sandö och Taktö, totalt 42,2 ha, ska uppvisa tydlig betesprägel. Skötselområdet ska även innehålla välhåvdade havsstrandängar och öppna klapperstensstränder.
- Naturtyperna perenn vegetation på sten och grusvallar, trädklädd betesmark, västlig taiga, havsstrandängar av Östersjötyp samt laguner ska uppta minst 6,1 ha, 3,8 ha, 3,5 ha, 0,6 ha respektive 0,6 ha.
- Arter knutna till områdets värdefulla biotoper ska leva kvar eller öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är krushättemossa, oxtungssvamp, talticka, grå skärelav, idegran, lind, buskstjärnblomma, myskmadra, tandrot, bockrot, kustarun, paddfot, orre och törnskata.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på ett sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

6a - Sandö. Fortsatt betesdrift, gärna även fortsättningsvis med dovhjort, så att en tydlig och välutbildad betesprägel bibehålls. Särskilt värdefullt delområde som, förutom viss gallring av rakstammiga tallar, undantas från skogsbruksåtgärder.

6b - Taktö. Fortsatt betesdrift, gärna även fortsättningsvis med dovhjort och mufflonfår, så att en tydlig och välutbildad betesprägel bibehålls. Särskilt värdefullt delområde som, förutom att ett lämpligt antal yngre ekar gallras fram som rekrytering till kommande trädgenerationer, undantas från skogsbruksåtgärder.

6c - Eneskär med intilliggande småöar. Särskilt värdefullt delområde som, förutom nedan angivna åtgärder, undantas från skogsbruksåtgärder och lämnas för fri utveckling. Träd (framförallt tall) och buskar som tränger eller beskuggar de äldsta spärrgreniga ekarna på norra delen av Eneskär samt på Tjutaskär tas bort. Som alternativ till avverkning kan vissa trängande tallar ringbarkas eller fällas och lämnas som lågor. Vid behov återkommande underhållsröjningar av uppväxande sly kring grövre ekstammar.

4.7 Skötselområde 7: Övriga öar samt vattenområdet (2 153,9 ha)

Beskrivning:

Moränskärgård med ett femtiotal mindre öar, holmar och skär. Flera av de mindre holmarna har betydelse som häckningsplatser för andfåglar, vadare och måsfåglar.

Bevarandemål:

- Skötselområdet ska utgöras av ett skärgårdsområde med öppet vatten, mindre öar, holmar och skär samt en för moränskärgården representativ flora och fauna.
- Naturtyperna sublittorala sandbankar, laguner, stora grunda vikar och sund, rev, skär och små öar i Östersjön samt smala vikar i Östersjön ska förekomma inom skötselområdet. Arealmål kan dock inte anges för respektive naturtyp, då de inte inventerats.
- Arter knutna till områdets biotoper ska leva kvar och helst öka i utbredning och antal. Exempel på sådana arter är häckande fåglar som höksångare, roskarl, silvertärna, skräntärna, skedand, svärta och årtä.
- Fornlämningar och landskapselement ska bevaras och vårdas på ett sådant sätt att deras kulturhistoriska och pedagogiska värden består.

Skötselåtgärder:

Inga åtgärder.

4.8 Skötselområde 8: Friluftsliv

Beskrivning:

Reservatet kan endast nås med båt. Svartö, som är beläget ca 8 km från E22 (avfartsväg mot Torp ca 4 km norr om Mönsterås), är närmaste hamn. Inom vattenområdet är det inte tillåtet att färdas med motordriven farkost med högre hastighet än 7 knop. Reguljär båttrafik i egentlig mening saknas, men man kan ta sig ut till Vällö med postbåten som dagligen avgår från Svartö hamn. En längre sandstrand lämplig för bad finns på södra delen av Vällöromp. Två mindre badplatser finns på Sandöns västra och östra stränder. Informationstavlor finns uppsatta på tre platser inom reservatet. Markerade leder saknas, men ett flertal brukningsvägar och mindre stigar lämpliga för promenader finns. Cirka 200 meter norr om hamnen vid Estenäs finns en anvisad tältplats som dock saknar sötvatten.

Tre toaletter, en på Sandö och två på Husön (varav en på Estenäs och en på Vällöromps yttre del vid badstranden) finns. Fem sopställ, två på Sandö, två vid Estenäs och en vid badstranden på Vällöromp, finns.

Allmänheten äger inte rätt att fiska inom naturreservatets vattenområde.

Bevarandemål:

- Tre väl underhållna informationsskyltar med beskrivning av reservatet ska finnas.
- Tre öppna stränder lämpliga för bad ska finnas.
- En väl underhållen tältplats ska finnas.
- Tre väl underhållna toaletter och fem sopställ ska finnas.

Skötselåtgärder:

Anordningarna för allmänheten ska underhållas kontinuerligt.

Toaletten på Sandö är i behov av reparation med nytt tak och byte av brädfodring. Avtal träffas med kommunen eller enskild person för skötseln av de sanitära anordningarna.

Skyltar angående fiskeförbud och hastighetsbegränsning sätts upp, lämpligen på Sandö Örskär och Stora Sillekrok.

5. Bränder och brandbekämpning

Bränder får i huvudsak anses vara negativt för de befintliga värdena i naturreservatet, varför de ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbetet ska ske med försiktighet och om möjligt i samråd med reservatsförvaltningen så att naturvärdena inte skadas.

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av eventuell brand.

6. Jakt

Rätten till jakt är förbehållet markägarna. Jaktutövandet får inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

7. Dokumentation och uppföljning

7.1 Dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder

Naturvårdsförvaltaren ska dokumentera var, hur och när åtgärder utförts, av vem samt kostnad och finansiering.

Åtgärder som inte utförs av naturvårdsförvaltaren, som t ex betesdrift, ska dokumenteras genom att utföraren årligen meddelar utförda åtgärder på blankett som naturvårdsförvaltaren tillhandahåller.

Naturvårdsförvaltaren ska följa upp utförda skötselåtgärder och dokumentera var, hur och när uppföljning utförts, av vem samt kostnad och finansiering.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Naturvårdsförvaltaren ansvarar för uppföljning av naturreservatets bevarandemål och ska dokumentera var, hur och när uppföljning utförts, av vem samt kostnad och finansiering.

8. Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Listan över skötselåtgärder är inte fullständig och kan kompletteras efterhand.

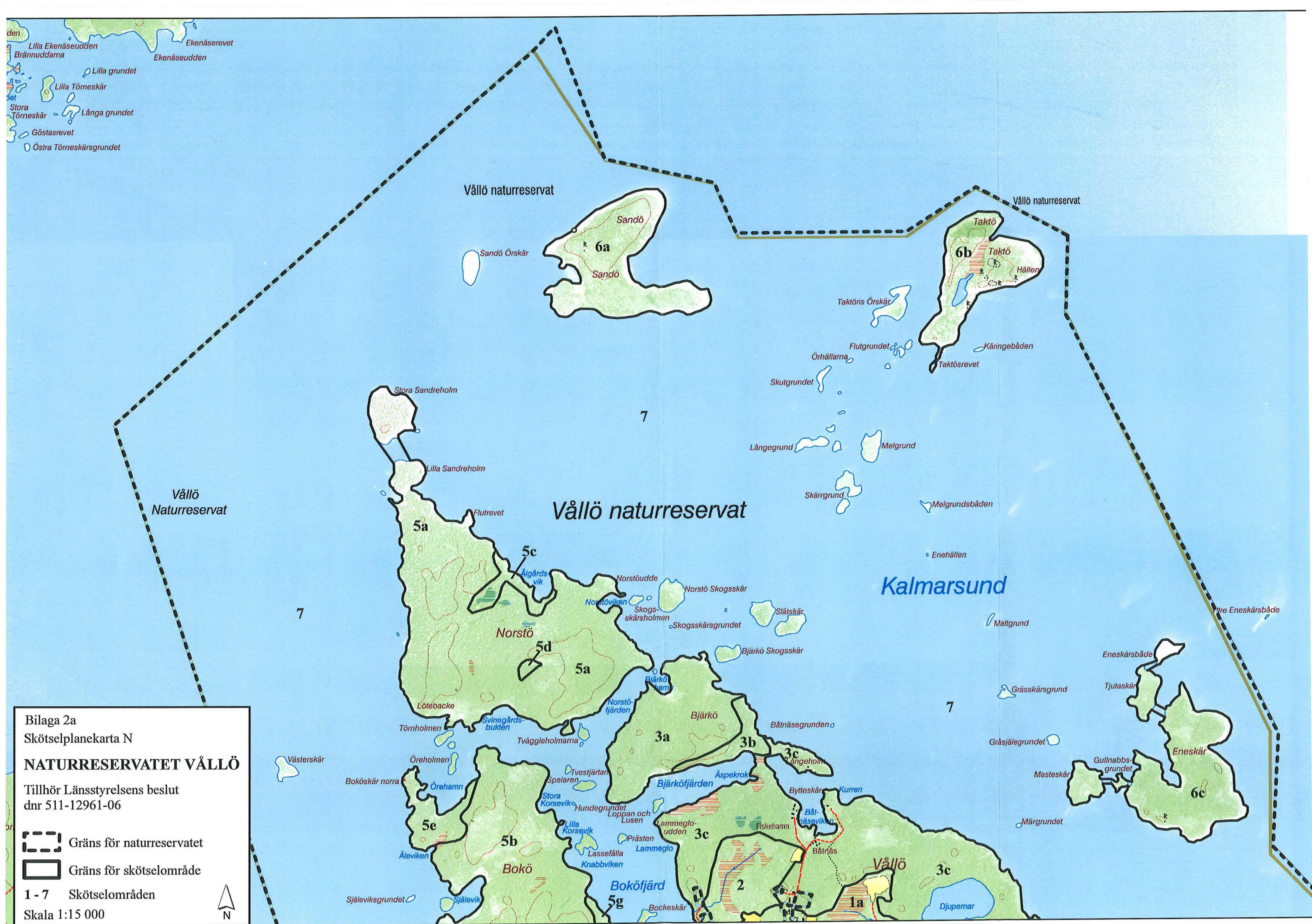
Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet	Finans
Betesdrift	Skötselområden 1-3, 6a, 6b	Brukare	1	Miljöstöd/ vårdanslag
Stängsel- uppsättning	Skötselområden 1-3	Läns- styrelsen/ brukare	1	Vårdanslag
Gallring och röjning	Skötselområden 1, 2, 6a, 6b	Läns- styrelsen	1-2	Vårdanslag
Friställning av ek	Skötselområden 5e, 6c	Läns- styrelsen	1	Vårdanslag
Gränsmarkering	Utmed landgränser	Läns- styrelsen	1	Vårdanslag
Informations- tavlor	Enligt skötsel- planekartan	Läns- styrelsen	1	Vårdanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	Samtliga skötselområden	Läns- styrelsen	1	Vårdanslag
Uppföljning av bevarandemål	Samtliga skötselområden	Läns- styrelsen	1	Vårdanslag

*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

Bilagor

1. Översiktskarta
- 2a-c. Skötselplanekartor
3. Vegetationskarta enligt Nordiska Ministerrådets indelning
- 4a. Karta över kulturhistoriska lämningar
- 4b. Kortfattade beskrivningar av kulturhistoriska lämningar
5. Laga skiftes-karta från 1884
6. Artlista
7. Referenslista
8. Fastighetsförteckning

Bilaga 2a
Skötselplanekarta N

NATURRESERVATET VÄLLÖ

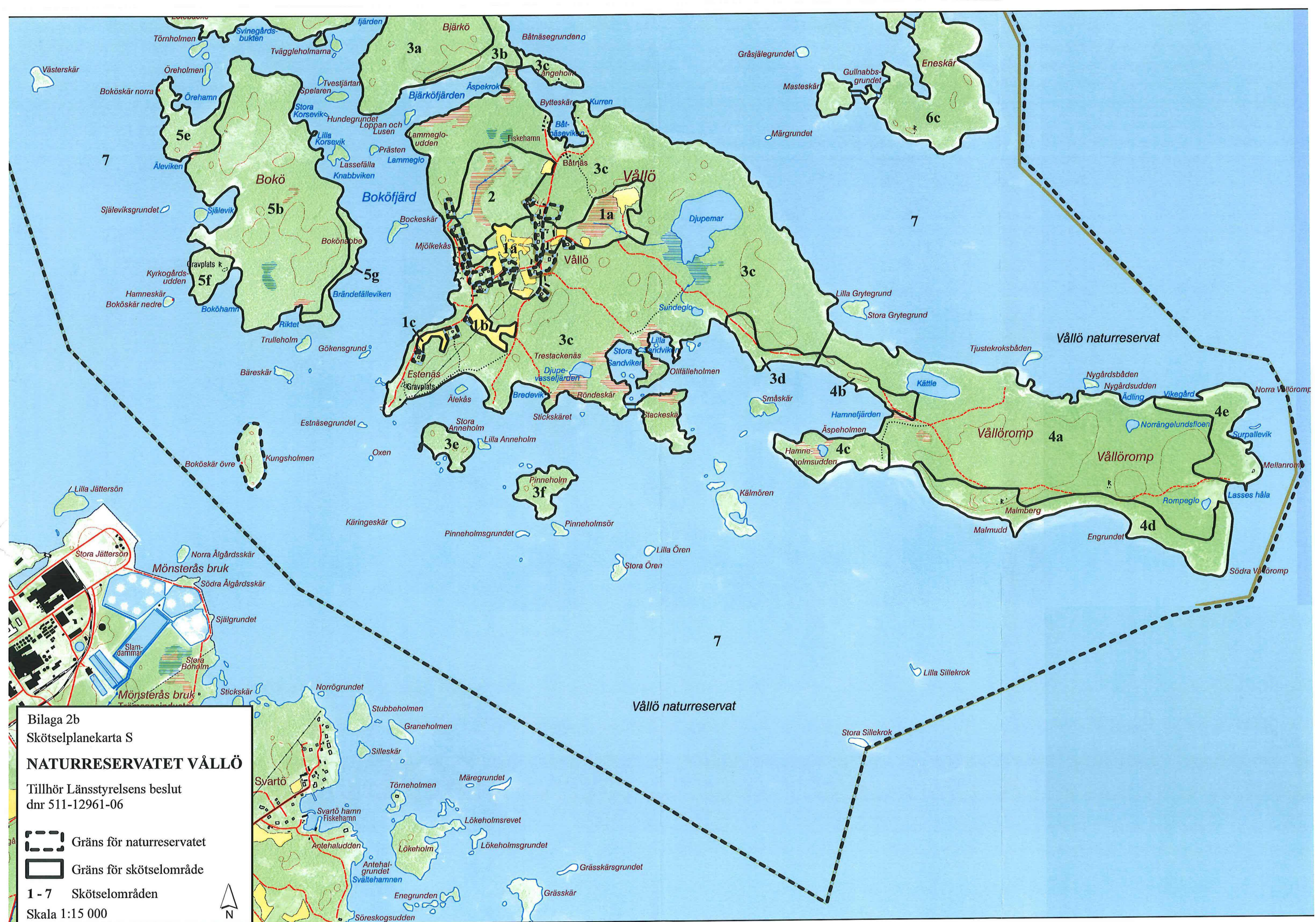
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-12961-06

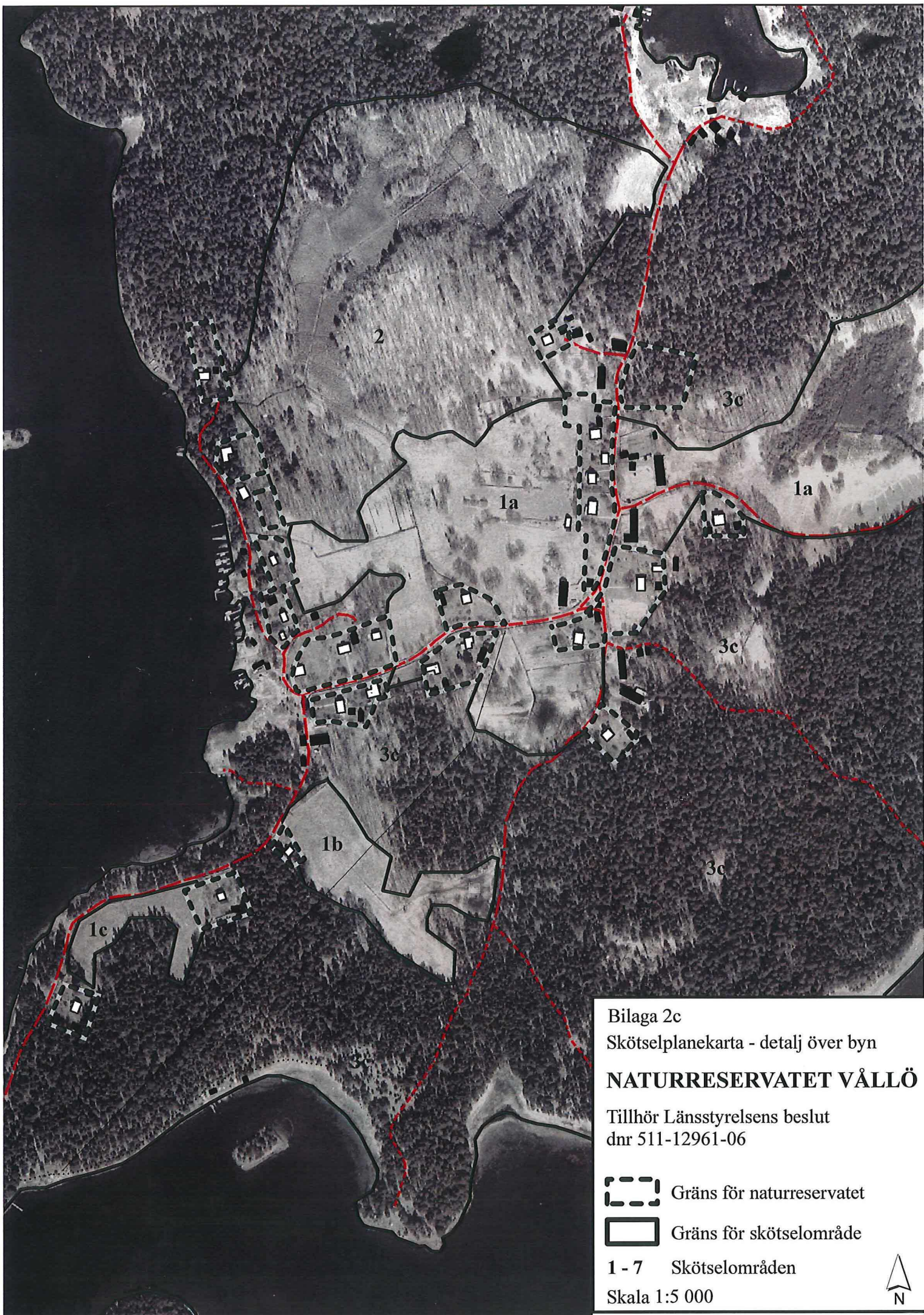
Gräns för naturreservatet

Gräns för skötselområde

1 - 7 Skötselområden

Skala 1:15 000

Bilaga 2c

Skötselplanekarta - detalj över byn

NATURRESERVATET VÅLLÖ

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-12961-06

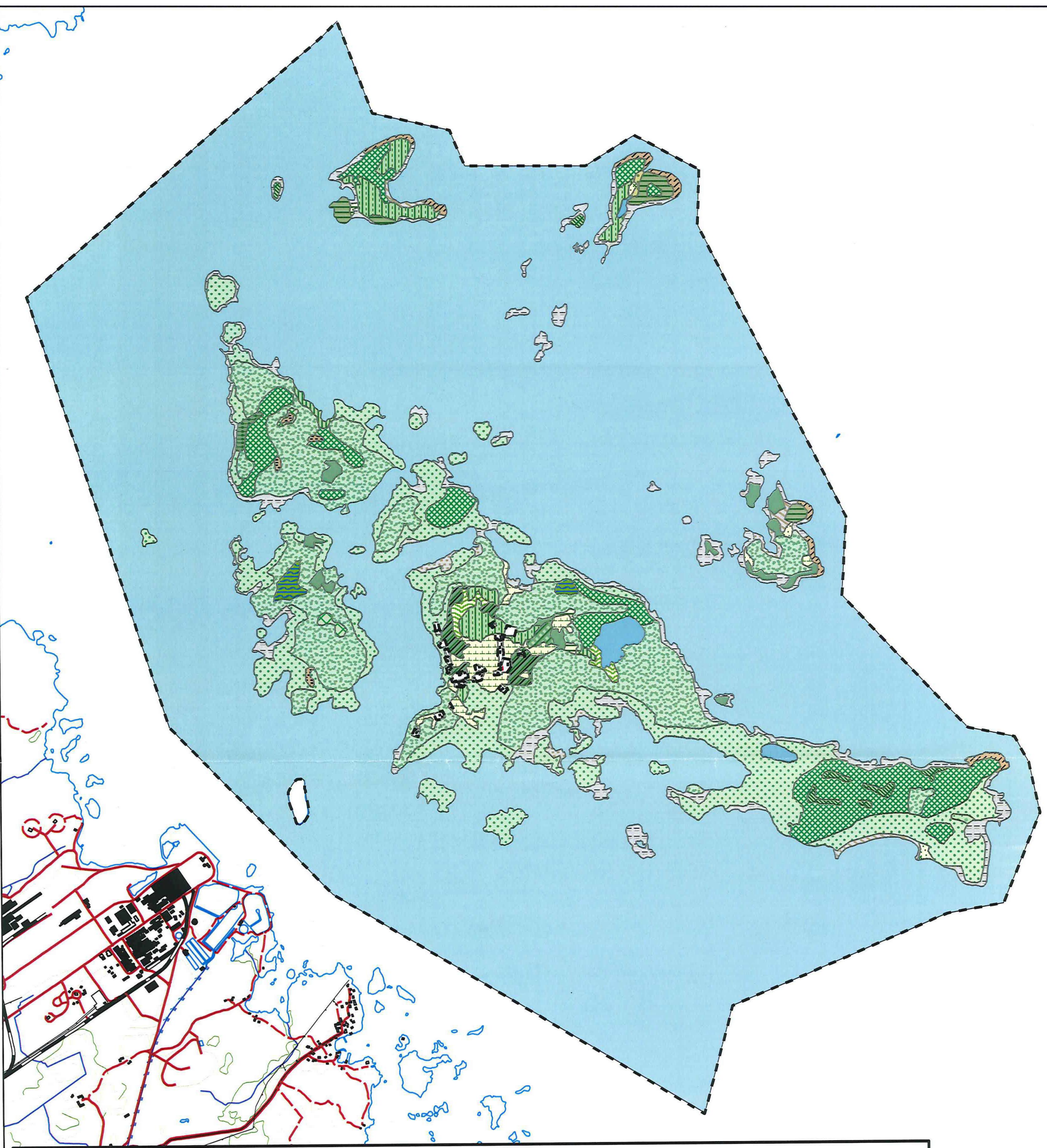
 Gräns för naturreservatet

 Gräns för skötselområde

1 - 7 Skötselområden

Skala 1:5 000

Bilaga 3
Vegetationskarta enligt Vegetationstyper i Norden

Skala 1:25 000

NATURRESERVATET VÄLLÖ

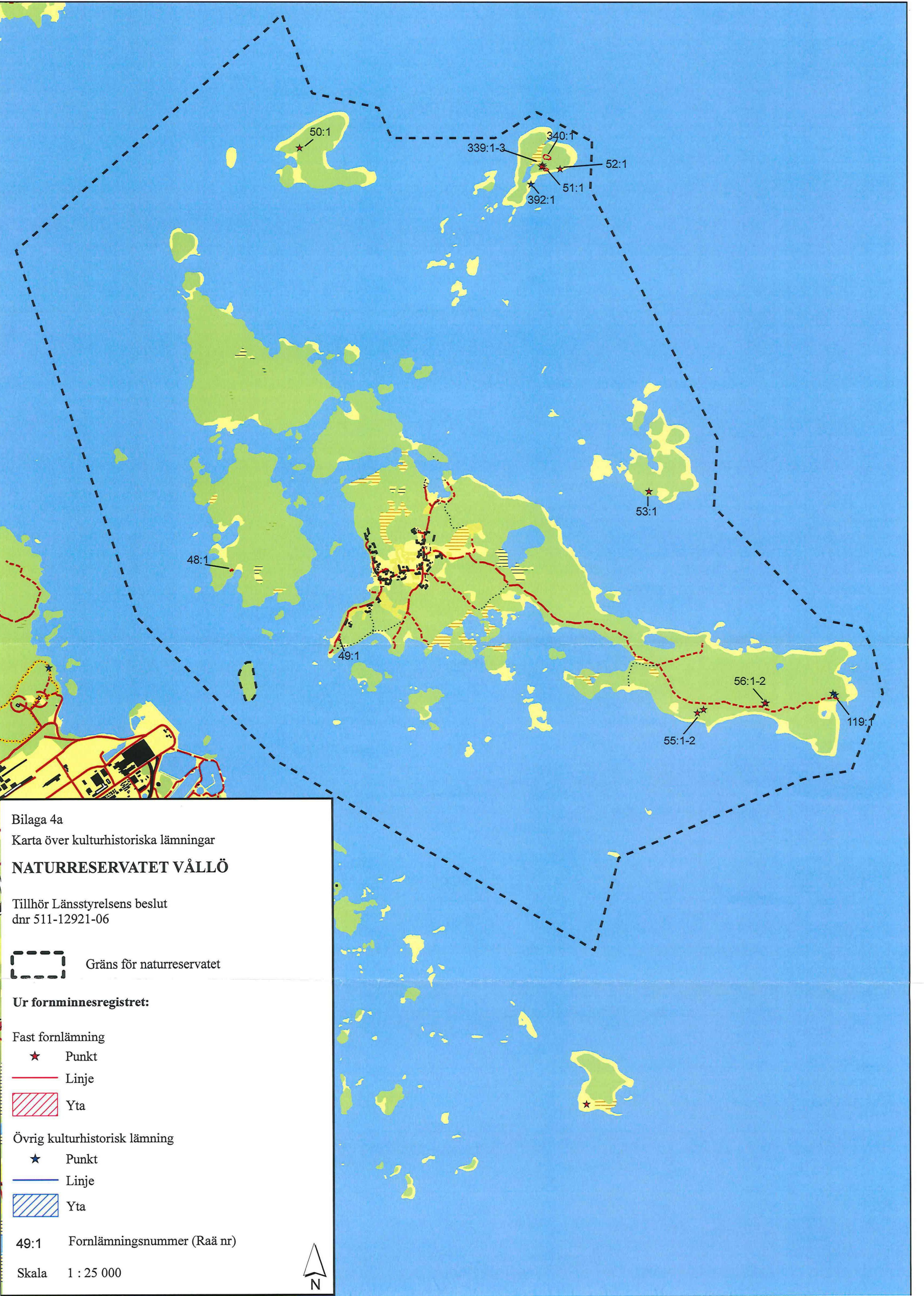
Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-12921-06

Gräns för naturreservatet

Vegetationstyper

Tallskog av lav-typ	Planterad barrskog
Tallskog av ljung-kråkbärsris-typ	Aspskog
Sumptallskog av ris-typ	Ekskog av örtfattig typ
Tallskog av lingonris-typ	Ekskog av örtrik typ
Tallskog av gräs-typ	Klibbalstrandskog
Granskog av blåbärsris-typ	Sumpsnårskog av vide-ört-typ
	Blandskog av ört-typ
	Skog i igenväxningssuccession
	Skogsmossevegetation

Strandbergs- och klapperstensvegetation
Driftvegetation
Övre landstrandsvegetation
Nedre landstrandsvegetation
Hav
Torr gräshedsvegetation
Frisk gräshedsvegetation
Frisk gräsmarksvegetation
Fuktig högvuxen gräsmarksvegetation
Våt gräsmarksvegetation
Sjö

Bilaga 4a
Karta över kulturhistoriska lämningar
NATURRESERVATET VÅLLÖ

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-12921-06

 Gräns för naturreservatet

Ur fornminnesregistret:

Fast fornlämning

- Punkt
- Linje
- Yta

Övrig kulturhistorisk lämning

- Punkt
- Linje
- Yta

49:1 Fornlämningsnummer (Raä nr)

Skala 1 : 25 000

Kortfattade beskrivningar av kulturhistoriska lämningar

Se bilaga 4a, karta över kulturhistoriska lämningar.

48:1, 49:1 - Begravningsplatser omgärdade av låga stenmurar.

50:1 - Röse med en diameter av 10 m och en höjd av 1 m.

51:1 - Gravfält bestående av ca 6 fornlämningar; 1 röse och ca 5 stensättningar.

52:1 - Stensättning med en diameter av 4 m och en höjd av 0,5 m.

53:1 - Stensättning med en diameter av 5 m och en höjd av 0,4 m.

55:1 - Stensättning med en diameter av 10 m och en höjd av 0,4 m.

55:2 - Röse med en diameter av 15 m och en höjd av 1,7 m.

56:1 - Stensättning med en diameter av 5 m och en höjd av 0,2-0,3 m.

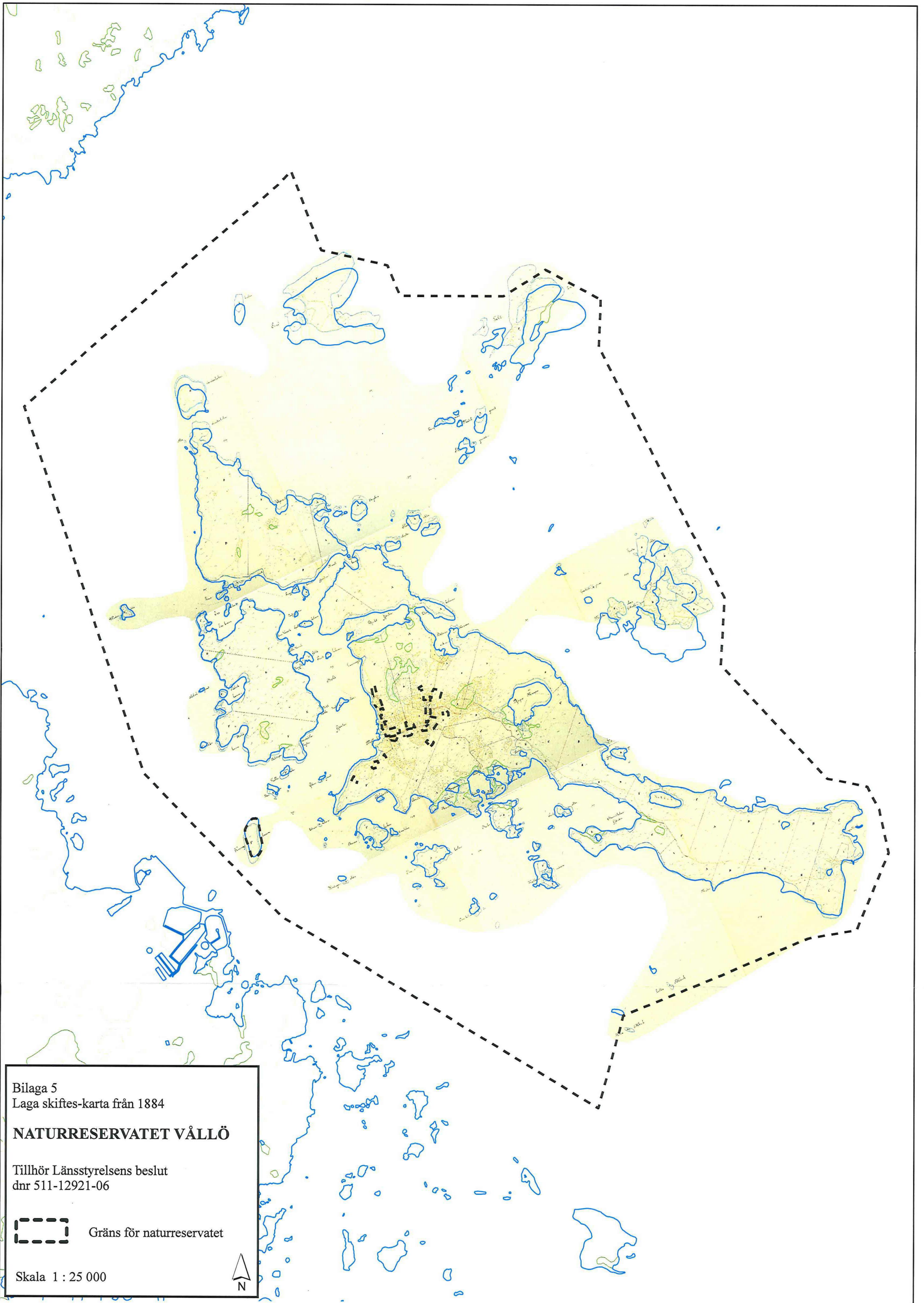
56:2 - Stensättning med en diameter av 4,5 m och en höjd av 0,2-0,3 m.

119:1 - Bebyggelselämning (f d lotsstation), bestående av 2 husgrunder och rester av en stenbrygga.

339:1-3 - Två tomtningar och en båtlänning.

340:1 - Fiskelägestomt bestående av 4 tomtningar och 1 båtlänning.

392:1 - Båtlänning.

Bilaga 5
Laga skiftes-karta från 1884

NATURRESERVATET VÅLLÖ

Tillhör Länsstyrelsens beslut
dnr 511-12921-06

Gräns för naturreservatet

Skala 1 : 25 000

Artlista

Förteckning över känd förekomst av rödlistade arter, indikatorarter samt vissa andra intressanta arter inom Vällö naturreservat.

Rödlistekategori:

Enligt den nationella rödlistan fastställd av Naturvårdsverket 2005.

EX = utdöd (extinct), RE = försvunnen (regionally extinct),

CR = akut hotad (critically endangered), EN = starkt hotad (endangered),

VU = sårbar (vulnerable), NT = missgynnad (near threatened),

DD = kunskapsbrist (data deficient).

Indikatorart:

S1-S3=Signalartsvärde enligt Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.

S1 = mindre bra signalart, S2 = bra signalart, S3 = mycket bra signalart.

H= Hävdgynnade kärlväxter som, enligt Ekstam, U., Forshed, N. (1992), tillhör de arter som minskat i mängd eller dött ut tre till femton år efter upphörd hävd.

Vetenskapligt namn	Svenskt namn	Rödliste-kategori	Indikator-art
Lavar			
Arthothelium ruanum	jaguarfläck		
Lecanactis abietina	gammelgranslav		S1
Lecidea botryosa	vedskivlav		
Pachyphiale carneola	ädelkronlav	VU	
Schismatomma decolerans	grå skärelav	NT	S3
Mossor			
Leucobryum glaucum	blåmossa		S1
Nowellia curvifolia	långfliksmossa		
Odontoschisma denudatum	kornknutmossa		
Ulota crispa	krushättemossa		S1
Svampar			
Fistulina hepatica	oxtungssvamp	NT	S2
Phellinus pini	tallticka		S3

Kärlväxter			
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	vårbrodd		H
<i>Armeria maritima</i> ssp. <i>elongata</i>	backtrift		H
<i>Asperugo procumbens</i>	paddfot	NT	
<i>Cardamine bulbifera</i>	tandrot		S3
<i>Centaureum littorale</i>	kustarun		H
<i>Centaureum pulchellum</i>	dvärgarun		H
<i>Conium odoratum</i>	odört		
<i>Cuscuta europaea</i> ssp. <i>halophyta</i>	strandsnärja		
<i>Danthonia decumbens</i>	knägräs		H
<i>Dianthus deltoides</i>	backnejlika		H
<i>Elytrigia juncea</i>	strandkvickrot		
<i>Galium odoratum</i>	myskmadra		S3
<i>Glaux maritima</i>	strandkrypa		H
<i>Goodyera repens</i>	knärot		S2
<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa		S1
<i>Juncus gerardi</i>	salttåg		H
<i>Lathyrus linifolius</i>	gökärt		H
<i>Leontodon autumnale</i>	höstfibbla		H
<i>Leucanthemum vulgare</i>	prästkraige		H
<i>Lychnis viscaria</i>	tjärblomster		H
<i>Luzula campestris</i>	knippfryle		H
<i>Myosotis laxa</i> ssp. <i>baltica</i>	strandförgätmigej		
<i>Nardus stricta</i>	stagg		H
<i>Ophioglossum vulgatum</i>	ormtunga		H
<i>Pimpinella saxifraga</i>	bockrot		H
<i>Plantago coronopus</i>	gulkämpar		H
<i>Platanthera bifolia</i>	nattviol		H
<i>Potentilla argentea</i>	femfingerört		H
<i>Primula veris</i>	gullviva		H
<i>Silene nutans</i>	backglim		H
<i>Stellaria holostea</i>	buskstjärnblomma		S2
<i>Succisa pratensis</i>	ängsvädd		H
<i>Taxus baccata</i>	idegran	NT	S3
<i>Tetragonolobus maritimus</i>	klöverärt		H
<i>Tilia cordata</i>	lind		S3
<i>Trifolium fragiferum</i>	blåsklöver		H
<i>Triglochin maritima</i>	havssälting		H
<i>Valeriana sambucifolia</i> ssp. <i>salina</i>	strandvänderot		
<i>Veronica officinalis</i>	ärenpris		H

Insekter			
Liocola marmorata	brun guldbagge		
Vanessa atalanta	amiral		
Zygaena filipendulae	allmän bastardsvärmare	NT	
Zygaena minos	klubbsprötad bastardsvärmare	VU	
Fåglar			
Anas clypeata	skedand	NT	
Anas quercedula	årta	VU	
Anas strepera	snatterand		
Arenaria interpres	roskarl	NT	
Caprimulgus europaeus	nattskärra	VU	
Carduelis carduelis	steglits		
Circus aeruginosus	brun kärrhök		
Columba oenas	skogsduva	NT	
Dendrocopus minor	mindre hackspett	NT	
Dryocopus martius	spillkråka		
Ficedula parva	mindre flugsnappare	NT	
Jynx torquilla	göktyta	NT	
Lanius collurio	törnskata	NT	
Melanitta fusca	svärta	NT	
Numenius arquata	storspov	NT	
Pandion haliaetus	fiskgjuse		
Pernis apivorus	bivråk	EN	
Sterna albifrons	småtärna	VU	
Sterna caspia	skräntärna	VU	
Sterna paradisaea	silvertärna		
Sterna sandvicensis	kentsk tärna	VU	
Sylvia nisoria	höksångare	NT	
Tetrao tetrix	orre		
Tringa totanus	rödbena		
Däggdjur			
Dama dama	dovhjort		
Ovis musimon	mufflon		

Referenslista

Artdatabanken, SLU, Uppsala. Artfaktablad.

Artportalen.se

Ekstam, U., Forshed, N. 1992. Om hävden upphör. Naturvårdsverket.

Fornminnesregistret.

Gärdenfors, U. (ed) 2005. Rödlistade arter i Sverige 2005. Artdatabanken, SLU, Uppsala.

Hammar skiöld, B-M. 1959. Vällö i Kalmarsund. En skärgårds utveckling. Stencilerad uppsats. Uppsala.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1973. Beslut om bildande av Vällö naturreservat.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 1997: Natur i Östra Småland.

Länsstyrelsen i Kalmar län. 2005. Bevarandeplan för Natura 2000-området Vällö.

Länsstyrelsen i Kalmar län. Åtgärdsplaner för EU:s miljöstöd.

Länsstyrelsen i Kalmar län. Ängs- och Betesmarksinventeringen 2002-2004.

Naturvårdsverket. 1976. Vällö skärgårdsreservat. Vegetation, markanvändning och häckfågeltaxering.

Samuelsson, A. 2001. Vällö skärgårdsreservat. Mönsterås kommun, Kalmar län.

Samuelsson, A. 2001. Förslag till skötselplan för Vällö skärgårdsreservat. Mönsterås kommun, Kalmar län.

Skogsvårdsstyrelsen, Östra Götaland. 2005. Uppgifter från skogsvårdsstyrelsens nyckelbiotopsinventering.

Smålands flora. Utdrag ur databas över rödlistade kärlväxter och kryptogamer.

2006-12-12

511-12921-06